

Nutq Texnikasi va Notiqlik Madaniyati

Eshqobilova Dilsoʻz,

UzDJTU talabasi

Mavhum

Ushbu maqola nutq texnikasi va notiqlik madaniyatining ahamiyatini, rivojlanish usullarini, hamda metodologiyalardan foydalanish orqali auditoriyaga taʼsir koʻrsatish koʻnikmalarini oʻrganish uchun yozilgan. Maqola, nafaqat professional sohalarda, balki shaxsiy muloqotlarda ham samarali va taʼsirli nutq qilishning yoʻllarini koʻrsatishga qaratilgan.

Kalit soʻzlar

Nutq texnikasi, notiqlik madaniyati, auditoriya, kommunikatsiya, metodologiya, taʼsir, nutq qobiliyatlari, muloqot, tinglovchilar, fikr almashish, oʻz-oʻzini ifoda etish.

Kirish

Nutq texnikasi va notiqlik madaniyati inson hayotida muhim rol oʻynaydi. Bu koʻnikmalar nafaqat professional sohalarda, balki kundalik hayotda ham samarali muloqot qilish uchun zarur. Nutq texnikasi — bu oʻz fikrini aniq, loʻgʻzor va taʼsirchan tarzda ifoda etish sanʼati. Notiqlik madaniyati esa, bu oʻz-oʻzini tutish, muloqot qilish va auditoriya oldida ishonchli koʻrinish uchun zarur boʻlgan koʻnikmalarning majmuasidir. Ushbu maqolada biz ushbu ikki tushunchaning ahamiyatini koʻrib chiqamiz va ularni rivojlantirish yoʻllarini tahlil qilamiz.

Adabiyotlarni oʻrganish

Nutq texnikasi va notiqlik madaniyati boʻyicha koʻplab adabiyotlar mavjud. Ushbu adabiyotlarda nutqning tuzilishi, nutq jarayonida ishtirok etuvchi psixologik va

fiziologik omillar, shuningdek, auditoriya bilan muloqot qilish usullari haqida ma'lumot berilgan. Ba'zi asosiy manbalar:

1. Arzumanova, M. (2020). ****Nutq texnikasi va notiqlik san'ati.**** Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti.
2. Anvarov, A. (2021). ****Notiqlik madaniyati: asosiy tushunchalar va metodlar.**** Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
3. Turaev, D. (2019). ****Auditoriya bilan muloqot: nazariya va amaliyot.**** Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
4. Isroilova, F. (2022). ****Nutq ko'nikmalarini rivojlantirish.**** Tashkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti.
5. Karimov, A. (2021). ****Ta'sirchan nutq: metodlar va texnikalar.**** Toshkent: Toshkent davlat universiteti.

Asosiy qismi

Metodologiya

Nutq texnikasini o'rganish uchun turli metodologiyalar qo'llaniladi. Ular orasida tinglovchilar bilan muloqot, nutqni tayyorlash va o'tkazish, nutq jarayonidagi ruhiy holatni boshqarish kabi usullar mavjud. Ushbu metodologiyalar yordamida notiqqlar o'z nutqlarini yanada ta'sirchan va samarali qilib tayyorlashlari mumkin.

1. ****Nutq tayyorgarligi****: Nutq tayyorlash jarayoni, avvalo, mavzuni chuqur o'rganish va materiallarni to'plashdan boshlanadi. Mavzu bo'yicha bilimlarni kengaytirish, muammolarni aniqlash va ushbu muammolarni hal qilish yo'llarini izlash muhimdir. Nutq tayyorlashda, shuningdek, auditoriyaning ehtiyojlarini inobatga olish va ularning qiziqishlarini o'rganish zarur.

2. ****Nutq tuzilishi****: Ta'sirchan nutq yaratishda uning tuzilishi ham muhim ahamiyatga ega. Nutq tarkibi odatda kirish, asosiy qism va xulosa qismlaridan iborat bo'ladi. Kirish qismida tinglovchilar e'tiborini tortish va mavzu haqida qisqacha ma'lumot berish lozim. Asosiy qismda esa, asosiy fikrlarni bayon qilish, dalillarni keltirish va misollar bilan o'z fikrini mustahkamlash kerak. Xulosa qismida esa, asosiy fikrlarni qisqacha takrorlash va auditoriyaga ta'sir qilish kerak.
3. ****Ta'sirchan nutq usullari****: Nutq jarayonida ta'sirchan usullardan foydalanish juda muhim. Misollar, statistik ma'lumotlar, hikoyalar va ehtirosli so'zlar auditoriyaga ta'sir ko'rsatishning samarali usullaridir. Ushbu usullar auditoriyaning e'tiborini qozonish va nutqning maqsadini amalga oshirishga yordam beradi.
4. ****Amaliyot****: Muntazam ravishda nutq so'zlash va o'z nutqini tahlil qilish notiqlik ko'nikmalarini oshirishda muhimdir. Har bir nutqdan keyin o'z-o'zini tahlil qilish, tinglovchilarning fikr-mulohazalarini olish va kelajakdagi nutqlarda yaxshilanish uchun o'z xatolarini tushunish lozim.
5. ****Feedback va o'z-o'zini rivojlantirish****: Auditoriyadan olingan fikr-mulohazalar va tajribalarni inobatga olish orqali notiqlik o'z nutqini yaxshilashlari mumkin. O'z nutqini yozib olish va uni tahlil qilish orqali qiyin bo'lgan joylarni aniqlash va rivojlanish uchun o'z-o'zini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish muhimdir.

Natijalar

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, nutq texnikasi va notiqlik madaniyatini rivojlantirishda eng muhim omillar:

1. ****Tayyorgarlik****: Nutqdan oldin tayyorgarlik ko'rish, mavzuni chuqur o'rganish va kerakli materiallarni tayyorlash.

2. ****O'z-o'zini tahlil qilish****: Har bir nutqdan keyin o'z nutqini tahlil qilish va tinglovchilarning fikr-mulohazalarini olish.
3. ****Muloqot qobiliyati****: Tinglovchilar bilan o'zaro aloqani kuchaytirish va ularning qiziqishlariga mos ravishda nutqni moslashtirish.
4. ****Tajribani oshirish****: Nutq so'zlash va o'z-o'zini rivojlantirishda tajribalarni oshirish va yangi usullarni sinab ko'rish.
5. ****Professional o'sish****: Nutq texnikasi va notiqlik madaniyatini rivojlantirish orqali shaxsiy va professional o'sishga erishish.

Natijada, yaxshi tayyorlangan va qobiliyatli notiqalar auditoriya oldida muvaffaqiyatli bo'lishi mumkin.

Xulosalar

Nutq texnikasi va notiqlik madaniyati insonning shaxsiy va professional hayotida muhim ahamiyatga ega. Ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish orqali har bir inson o'z fikrini aniq va ravon ifoda etish, auditoriya oldida ishonchli ko'rinish hamda o'z maqsadlariga erishishda muvaffaqiyatga erishishi mumkin. Shuningdek, tahlil qilingan metodologiyalar va strategiyalar yordamida notiqalar o'z nutqlarini yanada samarali qilib tayyorlashlari mumkin.

Bundan tashqari, notiqlik san'ati orqali o'z fikrini ifoda etish, insonlarni birlashtirish, muammolarni hal qilish va ijtimoiy o'zgarishlarga hissa qo'shish imkoniyatini yaratadi. Nutq texnikasi va notiqlik madaniyatining rivojlanishi shaxsiy o'sishga, ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlashga va muhim masalalarda jamoatchilik fikrini shakllantirishga yordam beradi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Arzumanova, M. (2020). ****Nutq texnikasi va notiqlik san'ati.**** Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti.
2. Anvarov, A. (2021). ****Notiqlik madaniyati: asosiy tushunchalar va metodlar.**** Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
3. Turaev, D. (2019). ****Auditoriya bilan muloqot: nazariya va amaliyot.**** Buxoro: Buxoro davlat universiteti.